

Historie Řádu

Karmel ve Španělsku

„My všechny, které nosíme
tento posvátný hábit Karmelu,
jsme povolány k modlitbě a kontemplaci
– vždyť toto byl náš počátek,
z tohoto rodu pocházíme,
totiž oněch našich svatých otců
z hory Karmel,
kteří v tak velké samotě
a s takovým pohrdáním světa
hledali tento poklad,
tuto vzácnou perlu.“
(5 H 1,2)

TA 21,1

Španělský Karmel v Tereziině době

- čtyři řeholní provincie: (TA 21,3-5)
 - Katalánsko,
 - Aragonie,
 - Kastilie (sem bude patřit Terezie)
 - a Andalusie;
- více než 40 klášterů a asi 500 řeholníků
- působí dva velmi vážení generální představení:
 - Francouz Nicolás Audet (1523-1562)
 - a Ital Jan Baptista Rossi („otec Rubeo“; 1564-1578)
- mnišky jsou považovány za druhý řád Karmelu
- existují 2 kláštery založené v 15. století a 9 klášterů zřízených v 16. století, 3 z nich v ávilské diecézi (ve Fontiveros, Piedrahítě a Ávile, který je nejpočetnější z nich)
- Řád čerpá ze *Speculum Ordinis Fratrum Karmelitarum* (vydané r. 1507 Benátkách), jež je „arzenálem“ tradic a duchovních hesel, které umožňovaly uvědomit si karmelitánskou spiritualitu
- Důležitější než biblické místo bude pro Terezii život a duch jeho obyvatel: *Kolik svatých máme v nebi, kteří nosili tento hábit!* (Z 29,33)

Hora Karmel je malá hora (asi 550 m. vysoká), která se tyčí poblíž Středozemního moře za městem Haifa a rozprostírá se asi 20 km východně směrem k Nazaretu. Jako biblické místo je spojena zejména s prorokem Eliášem a v tradici také s Pannou Marií... (srov. TA 21,2)

Historie Řádu

srov. Karmel ve Sv. zemi, str. 54n a J. Smet: Světové dějiny Karmelu

- Někdy po r. 1191 se **Wadi 'ain es Siah** shromažďují latinští poustevníci
- 1206-1214 dostávají svou **Řeholi** (přítomnost Alberta Avogadra ve Svaté zemi)
- poustevníci zasvěcují svou první oratoř **Panně Marii**
- dostávají jméno bratři Panny Marie z hory Karmel,
Postupně docházejí přesvědčení, že jsou založeni, aby jí sloužili a uctívali ji
(potvrzuje to kapitula v Montpellier 1287)
- 1215 **4. lateránský koncil** svolaný Inocencem III. omezuje množení řeholních rodin
& Karmelitáni se rozhodují usilovat o schválení své vlastní Řehole
- 1226 **Honorius III.** implicitně schvaluje jejich svébytný způsob života
- 1229 **Řehoř IX.** mocí papežské autority potvrzuje Řeholi „navždy“ (žádná nižší autorita tomu tedy již nemohla odporovat) a zasahuje ve věci vlastnictví (vymezuje ho)
- 1238 **první stěhování do Evropy** podle tradice; Řád se šíří na Kypr, do Mesiny na Sicílii, Aylesfordu v Anglii, Provensálsku v jižní Francii a snad i do Valenciennes (u belgických hranic); karmelitáni zakládají u evropských univerzit: v Cambridge (1247), v Oxfordu (1253), v Paříži (1259) a Boloni (1260).
- v Evropě prožívají těžkou situaci:
 - pruhovaný plášť ~ známka laického stavu
 - drsnější podnebí
 - nedostatečný ekonomický základ
 - neznámá řehole
 - vnitřní napětí (ne všichni souhlasili s opuštěním Sv. země a změnou životního stylu)
 - strukturální problém (přestěhováním se změnily podmínky jejich života)

- 1239 se rozpadá latinské impérium s hlavním městem v Konstantinopoli (zřízené 1204)
- 1244 Jeruzalém definitivně dobyt muslimy
- **1245 Inocenc IV.** obnovuje ustanovení svého předchůdce ohledně chudoby,
 - znovu potvrzuje Řeholi,
 - uznává jejich vlastnictví i je samé
 - a uděluje 10 dní odpustků těm, kteří jim budou pomáhat almužnou
- **1247** o Letnicích 1. generální kapitula v Aylesfordu:
 - převládne názor, že se mají adaptovat na nové podmínky
 - bratři Petr a Reginald jsou vysláni do Lyonu k papeži Inocenci IV. aby „vyjasnil a opravil některé pochybnosti a zmírnil některé strohosti“ v Řeholi
- **1. 10. 1247** papežský list s textem upravené Řehole (úkolem pověřeni dva dominikáni) (způsob života se mění i ve Svaté zemi)
- po r. 1263 vzniká konvent na Karmelu
 Rád se šíří i ve Sv. zemi: domy v Acro (Acco), v Tyru a na Kypru. Kláštery na pevnině ztraceny při pádu latinského království (r. 1291), provincie Svaté země přetrvala na Kypru
- od r. 1264 se na kapitulách vydávají stanovy, inspirované stanovami dominikánskými (v Toulouse 1264, v Paříži 1271, v Bordeaux 1275, v Londýně 1281, v Bordeaux 1294, v Bruges 1297, v Toulouse 1306)
- 1274 Druhý lyonský koncil obnovuje zákaz zakládat nové řády a omezuje žebravé řády
- 2. polovina 13. stol. generál Řádu sv. Šimon Stock
- **1291** definitivní zánik konventů ve Svaté zemi pod náporom Saracénů (mniši byli vyvražďeni nebo sami odpluli)

- 1294 měl Řád 12 provincií a asi 150 klášterů:

1. Svatá země
2. Sicílie
3. Anglie
4. Provence (jiní Francie a Flandry)
5. Toskánsko (střední Itálie),
6. Francie (severní Francie a Flandry),
7. Dolní Německo (tj. severní a Nizozemí),
8. Lombardie (severní Itálie),
9. Akvitánie (jihozápadní Francie),
10. Španělsko,
11. Horní Německo (tj. jižní),
12. Skotsko a Irsko.

- **1297** zvolen generálem Řádu Gerard z Bologne, doktor teologie → obrat v Řádu, další generálové nebudou poustevníci ale teologové
- papežové se karmelitánů opakovaně zastávají (Honorius IV. r. 1286; Bonifác VIII. r. 1298; Jan XXII. r. **1326**, což je poslední mezník v boji o jejich církevní postavení)
- Na Sicílii žijí dva populární světci, sv. Angelus a sv. Albert z Trapani, sicilský provinciál, pověstný kazatel a divotvůrce, proslulý čistotou a modlitbou († kolem r. 1307)

Během 14. století se Řád dále šíří, oddělují se provincie; na konci století má 300 domů (1348 Karmel v Praze, 1411 utvoření české provincie)

Doba sv. Ondřeje Corsini (+ 1374) a Petra Tomáše (+ 1366) a spisů důležitých pro ducha Řádu (*De institutione primorum monachorum*)

Joachim Smet OCarm

Toto století poznamenávají dvě tragédie:

1347 černý mor (během tří let zemřela snad až **třetina** lidí) → mnoho konventů zůstává opuštěných:

- úpadek klauzury,
- řádné observance
- a chybějící smysl pro zodpovědnost

1378-1417 západní schizma → Řád se rozdvojil: 2 generálové, 2 kapituly i dvojí legislativa (Bernard Oller pro Avignon a Miguel Aiguani pro Řím)

- Až 1409 jmenován Alexandrem V. jediný generál **Jan Grossi**, byl potvrzen r. 1411 na kapitule v Boloni (41 let byl generálem a pracoval na obnově Řádu)
- **Doba reforem**: konvent Le Selve (poblíž Florencie); Mantova
- Žádost zbytku klášterů o uvolnění
- 15. 2. 1432 **bula Evžena IV.**, která dovoluje jíst maso několikrát týdně, procházení po chodbách a klášteře...

První španělská založení

až po kapitule v Londýně r. 1256

aragonskými králi v Aragonském království

1. Huesca (město v horním Aragonu, sídlo králů),

2. Perpignan (hl. město Roussillonu),

3. Lérida (1278).

4. Valencie (1281),

5. Zaragoza (hl. město Aragonu; 1292),

6. Barcelona
(hl. město katalánského hrabství; 1292),

7. Girona (1292)

8. Perelada (1293; Emporda)

9. Manresa (1308),

10. Valls (1320),

11. Palma de Mallorca (1321),

12. Camprodon (1352)

13. Calatayud (1354).

Další zakládání

První založení v Kastilii

(ale součást Akvitánské provincie)

- 1) San Pablo de la Moraleja (1315)
- 2) Torresandino (1334)
- Sangüesa a Pamplona

Založení z Francie D. Alonsem de la Cerda

- 3) Gibráleón
- 4) Requena
- 5) Toledo
- 6) Ávila (ve farnosti Sv. Silvestra)
- 7) Lisabon (1389)

1354 od Aragonu se oddělila **Katalánská provincie**, bude nejslavnější ze všech
1416 z konventů v Andaluzii a Kastilii se vytvoří nová provincie oddělená od Aragonu,
zmocní se titulu **Provincie Španělska** a místa, které zaujímala provincie Aragonská
1421 se vytvoří nezávislá **provincie v Portugalsku** s konventy v Mauře a Lisabonu

Kastilské konventy vznikají v době všeobecné mravní zkaženosti

Všeobecná mravní zkaženost

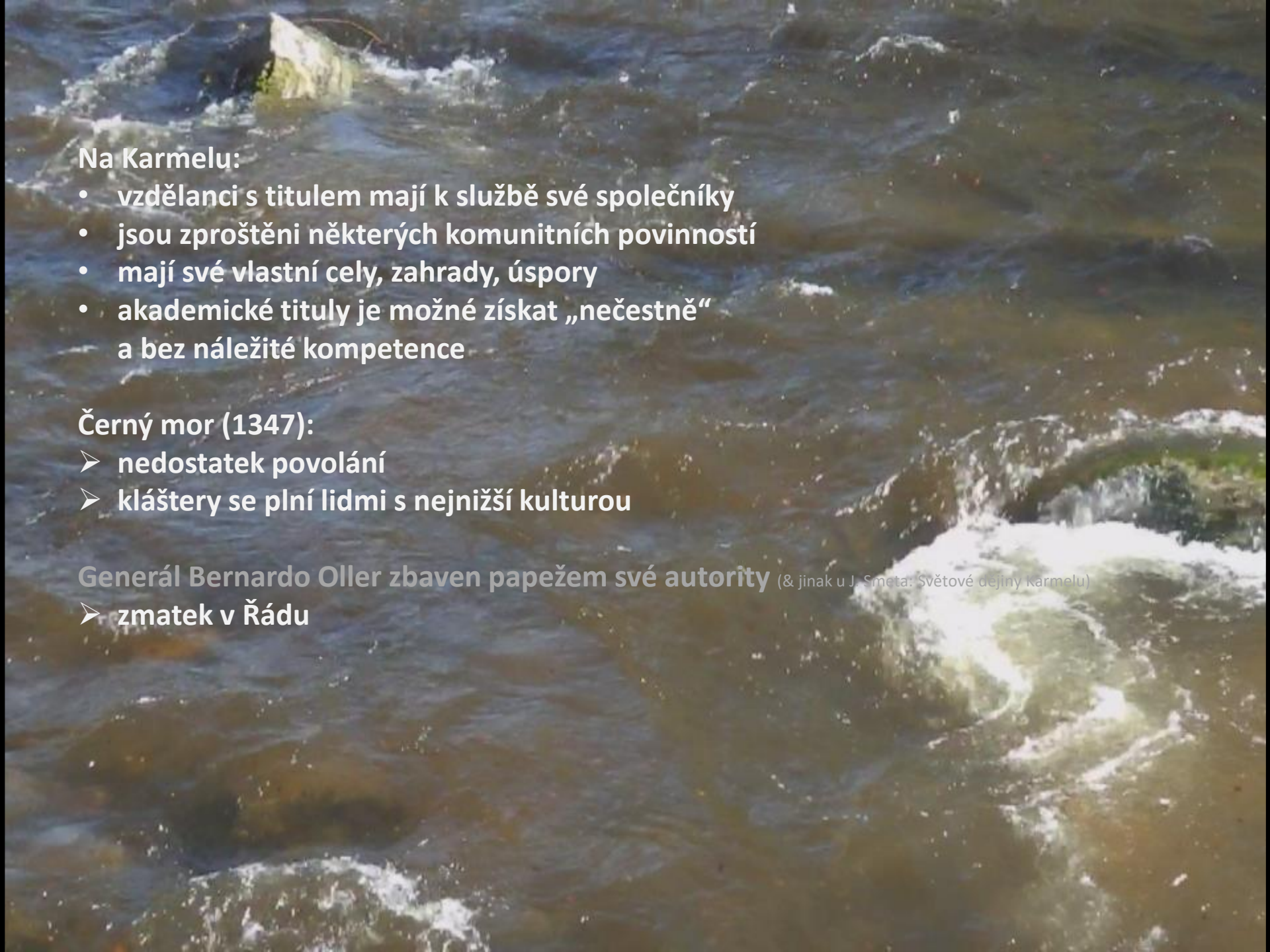
(A. M. Sicari: Charisma Terezie z Avily; tady popis 16. stol. (!))

Protestanté budou (právem) kritizovat:

- renesanční papežství
- malichernosti a neústupnost římské kurie
- světský způsob života vyššího kléru
- děsivou nevzdělanost nižšího kléru
- úpadek řeholních řádů, zvláště žebravých

„Neřesti se tak rozšířily, že ti, kdo se jich dopouštějí, zápach hříchu už vůbec necítí.“
(Hadrián VI., 1522)

- Dochází k narušení samotných základů řeholního života:
- klášterní společenství se rozpadala
- řeholníci v kláštorech si ponechávali své osobní vlastnictví
- mnoho mnišek dostalo dovolení z Říma bydlet mimo klášter
- ani mniši, kteří na mnoha místech stále bydleli společně, nežili jako mnišské společenství
- klauzura byla porušována už v noviciátu
- laici zasahovali do ekonomických záležitostí klášterů natolik, že se stávali skutečnými vlastníky klášterního majetku

Na Karmelu:

- vzdělanci s titulem mají k službě své společníky
- jsou zproštěni některých komunitních povinností
- mají své vlastní cely, zahrady, úspory
- akademické tituly je možné získat „nečestně“ a bez náležité kompetence

Černý mor (1347):

- nedostatek povolání
- kláštery se plní lidmi s nejnižší kulturou

Generál Bernardo Oller zbaven papežem své autority (& jinak u J. Směta: Světové dějiny Karmelu)

- zmatek v Řádu

Reforma začíná:

- 1432 žádostí o bulu uvolnění
- **1451** volbou Jana Soretha generálním představeným (Soreth byl obnovitelem ducha Řádu na základě uvolnění)

Byla zmařena:

- následníky Jana Soretha
- opět se projevujícím uvolněním zaštitěným řádovou kurií a papeži (Sixtus IV. mění místo konání generální kapituly)

Španělští králové měli vážné důvody, aby nedůvěřovali morálce Říma:

- 1492 se král obrací na kurii kvůli „velkému úpadku a rozkladu“ u karmelitánů z Barcelony, kteří „se vlastní řeholi na hony vzdálili“
- 1501 kardinál Cisneros jménem královny přiměje skandálně žijící karmelitány z Toleda opustit svůj klášter, ale ti se odvolají do Říma a do kláštera se navrátí

Dochází k vyhrocenému násilí mezi Andalusany a Kastilci

➤ **1498** Alexandr VI. dovoluje oddělení provincií

Jde o symptom všeobecného rozpadu a vnitřního schizmatu (kapitula svolaná r. 1524 M. Audetem do Benátek & „odpadlíky“ do Montpellieru)

- 1524 generálem zvolen Mikuláš Audet
- 1530 Karel V. vyzývá k reformě provincií

(pod trestem jejich zrušení)

→ Audet posílá dva delegáty s plnou mocí reformovat všechny konventy ve Španělsku

- Salvatu Duchesne, provinciála z Tolosy, který bude mít na starosti Kastilii
- a Pedra Vergera (z Vareriis), převora z Bordeaux

V Kastilii

- Salvat Duchesne jmenuje příkladného P. Alonse Muñoze provinciálem
- podrobují se dokonce bratři z Toleda, kteří žili pohoršlivým způsobem života
- & vzpoura v Salamance (převor s doživotní pravomocí a titulárním biskupstvím)
- a následný útěk většiny bratří před exkomunikací

V Andalusii

- provinciál Chaves se snaží Duchesneho podplatit, ten ho ale zbaví úřadu
- Chaves se pomstí útekem spolu se svými přívrženci (= většina bratří)
- Duchesne přivede z Kastilie Juana de León jako nového provinciála a bratry pro další úřady → **tím však bitvu prohrává**

Aragon a Katalánsko:

- velké množství odpadlíků a „nevychovanců“, kteří utíkali
- téměř vylidněné konventy ale s několik kvalitními bratry

Generál Audet chtěl kláštery donutit, aby se řídily Řeholí, ale výsledkem byl ve všech provinciích „masový odchod bratří“. (EOS: 102, A. M. Sicari: Charisma Terezie z Avily)

- 1532 kapitula v Padově se zabývá situací ve Španělsku, aby mohla reforma pokračovat je jmenován vikář s plnou mocí
 - Aragon a Katalánsko: nemnoho reformovaných konventů
 - Andalusie: pokračuje v rebelii
- 1556 nový generální vikář obnovuje Duchesnovu neúspěšnou taktiku, když z Kastilců udělá provinciála a převory v Andalusii
→ nové rozbouření vášní a více než dříve
- 1564 Gaspar Nieto (vůdce mocné skupiny, která se zmocnila celé provincie) se účastní kapituly, mění Andalusii v nejpočetnější provincii Španělska a také v nebezpečné vosí hnízdo;
z Říma se mu dostává chvály (!)

Tělo bylo vážně nemocné, a nepočítaně bylo těch, kdo se je snažili uzdravit, avšak jen málokdo chápal, že nemoc, která tělo tolik vysiluje, má ohnisko přímo v srdci. (*Sicari, str. 16*)

Srovnání Sorethovi a Audetovi reformy

Vydal stanovy (1462), usiloval o obnovu liturgie, hlavní prostředek viděl v řádném plnění kanon. vizitace

Reformu rozdělil na 2 etapy:

- a) zlepšení řeholní kázně v řádu všeobecně:
- b) zavedení „observance“, přísnějšího způsobu života na různých místech dobrovolně:

Hlavními znaky observance bylo:

- členové se dobrovolně vzdávají všech časných statků, všech privilegií a exempcí.
- jedí u společného stolu
- zůstávají jak jen možno v celách, i za cenu omezení mší mimo klášter
- návštěvy se připouštějí jen s dovolením převora
- pečlivý výběr kandidátů. Věk noviců 18 let, pro kněžství 25 let
- provinciál nemůže nikoho určit do konventu nebo z něho odstranit bez dovolení převora a komunity

Vydal řádu reforemních dekretů, uveřejnil i revizi Sorethových stanov.

Povaha jeho reformy byla:

- úplná chudoba jako cíl
- společný stůl
- denní a noční oficiium, částečně zpívané,
- zpřísnění klauzury
- *silentium*
- výchova kandidátů
- studia
- apoštolát (kázání o nedělích a svátcích)
- a centralizace řízení řádu oproti libovůli místních představených

Vizitoval a často jezdil předsedat provinčním kapitulám

Existují epochální způsoby Pánova příchodu. Činnost a vliv Františka a Dominika, obou velkých osobností 12. - 13. století, byly způsobem, jak Kristus nově vstoupil do dějin, nově uplatnil svoje slovo a lásku; způsobem, jak obnovil svoji církev a pohnul dějinami k sobě. Něco podobného můžeme říci o postavách světců v 16. století: Terezie z Avily, Jan od Kříže, Ignác z Loyoly, František Xaverský s sebou přinášejí nové vstupy Pána do zmatených, od Boha se odklánějících dějin. Znovu se objevuje jeho tajemství, jeho postava – a především: novým způsobem se zpřítomňuje síla proměňující jeho lidi a formující dějiny.

Srov. Benedikt XVI., *Ježíš Nazaretský II, str. 187*

Španělský ženský Karmel

- od r. 1452 se utváření komunit mnišek a bekyň řídí apoštolským oprávněním uděleným bulou *Cum nulla fidelium*
- od pol. 15. stol dochází k založení ženských karmelitánských komunit ve Španělsku
- V Andalusii (největší příliv!):
 - Ecija (1457)
 - Granada (1508)
 - Sevilla (1513)
 - Antequera
(1520 dominikánské bekyně oblekly hábit Karmelu)
 - Paterna del Campo (1537)
- V Katalánsku:
 - Valencie (s řeholnicemi *sanctimoniales*, tzn. slavných slibů, s přísnou klauzurou a bez přístupu světských osob, 1502)
- V Kastilii:
 - Fontiveros (asi kolem 1500)
 - Piedrahíta (1460 beaterium, od r. 1515 prý s „dokonalým řeholním stavem“)

Zdroje a použité zkratky

Benedikt XVI.: *Ježíš Nazaretský II.*, Barrister & Principal 2011;

Efrén de la Madre de Dios y Otger Steggink: *Tiempo y Vida de santa Teresa*;

B.A.C.1996 (vlastní překlad);

Tomás Álvarez: *100 fichas sobre santa Teresa de Jesús*; Monte Carmelo 2007 (vlastní překlad).

Zkratky

EOS - Efrén de la Madre de Dios y Otger Steggink: *Tiempo y Vida de santa Teresa*;

B.A.C.1996;

Sicari – Antonio Maria Sicari: *Charisma Terezie z Avily*; KNA 2015;

Smet - Joachim Smet OCarm: *Světové dějiny Karmelu*; překlad a zpracování P. Metoděje Minaříka vydaný r. 1996 v Kostelním Vydří pro vnitřní potřebu řádu karmelitánů;

TA - Tomás Álvarez: *100 fichas sobre santa Teresa de Jesús*; Monte Carmelo 2007.

Obrázky

Google obrázky

Podrobnosti o zdrojích snímků a obrázků ve zvláštním souboru o zdrojích obrázků.